

In this text, the author seeks to define the boundaries of still life works in the museum's painting collection, trying to determine whether it is the domain of "dead, not living" objects alone, or whether it also encompasses the human world, protest against the ideological Soviet system, whether works prompt us to think and understand daily life. How did particular periods affect the still life genre, what artistic measures were employed? In 1990, among all the paintings in the collections of the LNMA, there were 326 still lifes. Development of Lithuanian still lifes in the 1950s–1980s was

marked by conformance to the ideologised system. However, these works do contain a unique autobiographical sensibility, the symbolic artistic language of opposition to the system that existed at the time, abstract and decorative forms, mythological meaning, existentialist discoveries, as well as codes of meaning, all of which are deconstructed in the text. The author states that in the second half of the 20th century, in their still lifes painters employed the language of opposition in their genre and thus preserved the prospect of its evolution.

>
Algimantas Kuras.
Natiurmortas su elektrine
plytele. 1972
Drobė, aliejus, 98x83 cm
LNDM, T-4507
Fot. Antanas Lukšėnas,
LNDM

XX a. antros pusės tapybos natiurmortai: nuo daiktų pasaulio iki būties erdvių

Nijolė Nevčesauskienė

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus (LNDM) XX a. antros pusės vaizduojamosios dailės rinkinių tyrimas natiurmorto žanro aspektu, išryškinant tapybos, grafikos, fotografijos, natiurmortų raidos bruožus, meninių sprendimų skirtumus ir interpretavimo galimybes, leidžia apibrėžti ne tik tapybos rinkinio natiurmortų ribas – ar tai tik „mirusių, negyvų“ daiktų pasaulis, ar jis atveria ir tam tikrą protestą prieš ideologinę sovietinę sistemą, ar kūriniai skatina mąstyti ir suprasti kasdienybę? Kaip sovietinis laikotarpis veikė natiurmorto žanrą, kokios meninės priemonės buvo naudojamos? Ar naujaisiais postmodernizmo laikais natiurmortas liko aktualus, ar egzistavo kaip žanras, išstipęs *ready-made* ir kituose konceptualiuose ieškojimuose?

Natiurmorto žanras ir jo elementai dailėje aptinkami nuo senovės Rytų kultūrų ir antikos laikų, o terminas „natiurmortas“ skirtingose kultūrose turėjo skirtingas prasmes (pavyzdžiui, pranc. *nature morte*, it. *natura morta* – negyvoji gamta, ol. *still leben* – tylus gyvenimas). „Universalus meno žodyne“ natiurmortas apibūdinamas kaip „paveikslas, vaizduojantis dekoratyviai sukomponuotus objektus (pvz., gėles, vaisius, sumedžiotus gyvūnus, brangius arba kasdienius apyvokos daiktus, muzikos instrumentus)“¹, tad lietuviškieji natiurmortai, aptinkami nuo XIX a., išpopuliarėję XX a. pirmoje pusėje², šiandien jau atrodo smarkiai pasikeitę ir yra įgiję kitas reikšmes, kurias dažniausiai apibrėžia klasikinė natiurmortų samprata.

¹
Universalus meno žodynas. Nuo seniausiųjų laikų iki dabarties, Kaunas: Šviesa, 1998, p. 313.

²
Dailės žodynas, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1999, p. 286.

LNDM XX a. antros pusės tapybos rinkiniuose sukaupti natiurmorto žanro kūriniai nebuvo plačiau tyrinėti. Šie nekintančios kasdienybės, tyliojo ir ramaus gyvenimo liudininkai jaukiai tūnojo įvairių meninių tyrimų paribiuose, juos nustelbdavo svaresnių temų ir parodų srautas, garsesni meniniai pareiškimai, o kūriniai daugiausia būdavo eksponuojami tik personalinėse parodose. Lietuvos dailės muziejus karo ir pokario metais tarp kitų eksponatų įsigijo nedidelio formato Algirdo Petručio, Viktoro Vizgirdos, Vytauto Kairiūkščio ir kitų autorių kūrinių, tarp jų ir natiurmortų. 1990 m. bendrai visų skyrių tapybos kolekcijoje buvo 326 vnt. natiurmortų, 708 vnt. portretų, 1638 vnt. figūrinių ir teminių kompozicijų, tačiau daugiausia buvo peizažų – net 2024 vnt.³

XX a. antros pusės tapybos rinkinyje natiurmortų daugiausia. Gausumu išsiskiria A. Petručio kūryba: iš 84 jo tapybos darbų muziejuje yra net 21 natiurmortas. Pokario laikotarpio tapyboje nemažai natiurmortų, perteikiančių žavėjimąsi barokinio olandiškojo natiurmorto XVIII a. tradicija. Tai buvo artima socialistinio realizmo tendencijoms, siekiant perteikti gausos ir pilnatvės atmosferą pokario tapyboje. Subtilia tapybiška kalba Mečislovas Bulaka vaizduoja medžioklės trofėjus zuikį ir antį, šalia šautuvo vamzdį („Natiurmortas su kiškiu“, 1952, T-8742).

Boleslovo Adomo Motuzos-Matuzevičiaus kūryboje ypač dažni natiurmortai su žuvimis ir vėžiais (10 vnt.), kaukole, grybais, kumpiu, obuoliais, gėlėmis, granatais ir kitomis gėrybėmis (10 vnt.). Autorius studijavo Kauno meno mokykloje, jo meninės patirtys leido meistriškai, realistine maniera sukurti įtaigius sovietinio gyvenimo kokybės liudijimus („Žuvis“, 1958, T-11550 „Natiurmortas su žuvimis“, 1955, T-10978).

7–8 deš. natiurmortuose buvo vaizduojami įvairūs daiktai, kurie dažnai komponuojami su žmonių figūromis, veidais, gyvūnais. Apie 150 natiurmortų pavadinime vartojamas žodis „natiurmortas“. Dažnai greta žodžio „natiurmortas“ išvardijami ir šiems kūriniams savitumo suteikiantys konkretūs vaizduojami daiktai: dubenys, gėlės, ąsočiai, kriauklės, jaučio kaukolė, pjūklas, termosas, grybai, gėlių puokštės, kepurės, kiškiai, laikraščiai, buteliai, lėlės, liaudies skulptūros, žuvis, kumpis, obuoliai. Šie objektai atspindi populiarius laisvalaikio užsiėmimus

(pvz., žvejybą, medžioklę, grybavimą ir t. t.). Tai pasakojimas apie laikmetį, žmonių pomėgius, galbūt tai ir prieškario laikų gyvenimo, kuris sovietmečiu tapo nebesiekiamas, liudijimas. Yra natiurmortų, sukurtų žinomų dailininkų kūrinių motyvais. Antano Gudaičio, Vlodo Karatajaus, Augustino Savicko ir kitų darbuose dažnos saulėgražos kaip alijuzija į Vincento van Gogho kūrinius saulėgražų tema. Romantiškas tendencijas atspindi gėlių motyvų natiurmortai (apie 30 vnt.): gėlės vazose, vazelėse arba vazonuose, popierinės gėlės, raudonos gėlės ir kt. Apie 20-yeje natiurmortų dominuoja žuvų ir vėžių motyvai.

Eksperimentuojantys abstrakčios plastikos kalba dailininkai 8–9 deš. pasitelkė koliažo, asambliažo technikas, kurios leidžia išsakyti ironiška, sistemą kritikuojančia kalba (Kazės Zimblytės „Kompozicija su gaidžiu“, Algimanto Kuro „Kompozicija su lėlės galva“). Šie darbai neakcentuoja žanro savybių, jie perteikia tik laikotarpio aktualijas ir tam pasitelkia paties daikto metaraišką eksperimentinėmis technikomis, pvz., *ready-made* būdu siekia ironijos, grotesko kalbos.

IDEOLOGINIAI TIKSLAI

Kaip ir kiti žanrai, natiurmortas buvo priartintas prie ideologinių tikslų ir meninės propagandos. Pavyzdžiui, tarybinės tapybos parodoje Londone, Anglijoje, 1967 m. buvo eksponuoti A. Gudaičio peizažai, Jono Švažo, Vytauto Valiaus kompozicijos⁴ ir nedidelių matmenų Jono Čeponio, Stasio Jusonio natiurmortai. Šie kūriniai liudijo laisvų menininkų pasirinkimą, buvo tarsi priemonė parodyti, kad „jokios cenzūros ir meninės spaudos sovietinėje Lietuvoje nėra“. Kadangi sovietmečio ideologizuotoje meninėje aplinkoje buvo giliai įsišakniję žanrų hierarchijos principai, buvo reikalaujama, kad dailininkai kurtų teminius paveikslus arba kalbėtų saloninio natūralizmo kalba, ribojimų nestigo ir dailės mokymo institucijose net iki 9 deš. Tačiau šio laikotarpio pabaigoje vieno iš modernizmo pradininkų, tuometinio LTSR dailės instituto dėstytojo Kosto Dereškevičiaus kompozicijos dėstyto metodinėse rekomendacijose⁵ natiurmortų komponavimas jau yra laisvas. Instituto pedagogas formuluoja uždavinį, kaip pasirengti kurti reikšmingesnius – teminio

3

Lietuvos tapyba 1940–1990
Lietuvos dailės muziejaus
rinkiniuose: katalogas,
Vilnius: Lietuvos dailės
muziejus, 1996, p. 2.

4

Tylusis modernizmas
Lietuvoje, 1962–1982, sud.
E. Lubytė, Vilnius: Tyto alba,
1997, p. 40.

5

Dereškevičius K.,
„Kompozicijos dėstyimas
tapybos specialybės
I–II kurso studentams:
metodinės rekomendacijos“,
Dailės istorijos šaltiniai.
Nuo seniausių laikų iki mūsų
dienų: antologija, Vilnius:
Vilniaus dailės akademija,
2012, p. 238.

žanro – kūriniais, *akcentuoja laisvą* galimybę rinkti daiktus, naturmortą pataria komponuoti iš 3–5 daiktų, suformuojamos ir plastinės užduotys: sprendžiamos daiktų reikšmingumo ir kompozicinio centro, pusiausvyros ir ritmo, daiktų dydžio ir formato santykio problemos. Tik pagal galimybes siūloma nagrinėti kolorito ir apšvietimo klausimus.

PASIPRIEŠINIMAS SISTEMAI

Savitą meninę kalbą kūrė pavieniai tapytojai, ypač Vincas Kisarauskas, savo vaizdiniais, formų ir spalvų transformacijomis iškėlęs paprastų buities daiktų vaizdą kaip pasipriešinimą sovietinės ideologijos žlugdančiam poveikiui. Jis kūrė universalios plastinės raiškos kūrinius, naudojo fovizmo, kubizmo, ekspresionizmo, popmeno elementus, savitai juos transformavo. Laužydamas žanro rėmus, naturmortuose dailininkas jungė miesto vaizdą, sąlygiškos erdvės struktūras, kartais figūrų, atskirų daiktų, tokių kaip lempos, stalas, veidai, plastinius darinius. Jo kūrinys „Miestas ir naturmortas“ (1973) atveria spalvingas, ryškias, konstruktyvias formas, apšvietimo kontrastus. Naturmortas inkorporuoja miesto erdvę ir perspektyvą. Nepriklausomybės metais muziejus įsigijo ankstyvuosius V. Kisarausko naturmortus, nerodytus parodoje, perteikiančius egzistencinio vienišumo, kančios idėjas. Sunkios kasdienybės egzistencijos nebylios detalės išskyla V. Kisarausko „Naturmorte“ (1962) – jo centre matyti kaimiška grūstuvė ir arbatinys, „Naturmorte“ (1965) – stalas, žibalinė lempa; juose išryškėja slegiančių spalvų ir formų ritmai ir itin ryškūs raudonos spalvos akcentai.

Sovietinės tikrovės atbukusioje kasdienybėje Algimanto Kuro kūryba atsiveria savitu pasaulio suvokimu, grėsminga žmogaus veiklos ir gamtos santykio pajauta. Jo peizažų ir naturmortų interpretavimo metodas atskleidžia gamtos, daikto, žmogaus egzistencijos santykį. Jis pirmasis iš garsiosios dailininkų ketveriukės deromantizavo sovietinio peizažo / naturmorto sampratą tikrąja šio žodžio prasme – tapė daiktus, buvusius už tos kasdienybės dėmesio ribų. Dailininko kūrinuose dažnai matomas „technikos irimas, rūdijimas taip pat yra keitimosi, nykimo ir mirties metafora“⁶.

A. Kuras kartu su tapytojais K. Dereškevičiumi, Arvydu Šalteniu ir Algimantu Švėgžda ima vaizduoti tai, kas yra anapus paradinės, nuglaistytos tikrovės. Jis atkreipė dėmesį į ekologiją, mechanizmus, peizažus su išmestais daiktais, šiukšlėmis. Surūdiję, neveikiantys, nutriušę daiktai A. Kuro naturmortuose virto savita pasipriešinimo kalba užglaistytoje, idealizuotoje sovietmečio realybėje („Naturmortas su elektros plytele“, 1972).

AUTOBIOGRAFINIAI BRUOŽAI

Svarbūs naturmortų žanro ribų plėtotei yra ir autobiografiniai pasakojimai. A. Savicko mintys apie savo kelio paieškas, naturmortų kūrimo būdus įtikinamai atskleidžia motyvaciją ir kūrybos tikslus: „Turbūt reikia tikėti savimi, būti panašiam į save, išreikšti savo dvasinius poreikius.“⁷ Pasakodamas apie sūnaus portretą, inspiravusį ir naturmorto atsiradimą, dailininkas atveria kūrybines galimybes: „Tais metais dėčiau Dailės instituto tapybos katedros teatro dekoracijos studijos studentams tapybą. Niekaip negalėjau rasti įdomesnio modelio. Tuomet prikalbinau sūnų Raimutį papozuoti su teatro drabužiais. Vaikas sąžiningai pozavo. Neiškenčiau ir kartu su studentais nutapiau „Raimutį su teatro drabužiais“, o vėliau, jau savo dirbtuvėje, minėtą naturmortą. Toks buvo mano dėstymo metodas“ (A. Savickas „Naturmortas su teatro drabužiais“, 1968).⁸ Šis naturmortas prasmingai pratęsia emocijų tėvo ir sūnaus tarpusavio artumą, jis galėtų būti eksponuojamas greta su portretu.

ABSTRAKTAUS DEKORATYVUMO LINK

Tapytojas Leonas Katinas savo kūryboje daugiausia telkėsi į peizažinę ir figūrinę tapybos erdvę, bet jo naturmortuose ryškiai atsiskleidė modernios tapybinės kalbos pokyčiai, vedę link spalvingo, abstraktaus dekoratyvumo. Nuo 7 deš. jo darbuose atsiranda archajiški, seni daiktai, įrankiai, rakandai, sukuriantys ironiškas, netikėtas plastines struktūras. Tapybos objektais tapo spąstai, pasagos, pypkės, seni raktai, vėžiai, kartais liaudies skulptūrėlių grupės, Senojo testamento siužetų

6
Jurėnaitė R., „Algimantas Jonas Kuras. Apie kūrybą“, <http://www.mmcentras.lt/autoriai/algimantas-jonas-kuras/479>.

7
Savickas A., *Reprodukcijų albumas*, Vilnius: Vaga, 1987, p. 61.

8
Ibid., p. 226.

Antanas Gytis Martinaitis.
Natiurmortas. 1971
Kartonas, aliejus, 75x115 cm
LNDM, T-4819
Fot. Antanas Lukšėnas,
LNDM

pasakojimai („Natiurmortas su gėlėm ir liaudies skulptūra“, T-3078).

L. Katinas pereina nuo ekspresionistinės prie abstrahuotos raiškos, dekoratyvumo, spalvų ir kompozicijų kontrasto, erdvės ritmų, spalvų kraštutinės įtampos („Natiurmortas su lėle“, T-8412). Natiurmortuose atsiveria stilizuotos suabstraktintos kalbos išraiškos, spalvų įtampos ieškojimai („Natiurmortas su lėlėmis“, T-4815). „Visa, ką dailininkas vaizduoja, pavirsta vientisomis įvairialypėmis ornamentinėmis kompozicijomis. Vienus motyvus galima lengvai atpažinti, kitų yra tik užuominos, o tretį iš viso virsta abstrakčiais ženklais“⁹ („Natiurmortas su vėžiu“, T-7616).

SPALVINIAI KODAI

Spalvų pasirinkimas ne tik pavadinimuose, bet ir kompozicijose rodo, kokias reikšmes dailininkai suteikia natiurmortams. Štai pilka spalva

inspiravo Leonardą Tuleikį („Pilkas natiurmortas“), kurio natiurmortai, kaip ir J. Švažo „Pilki namai“ ar Vincento Gečo „Pilki prisiminimai“, atspindėjo nykumos, vienišumo nuotaikas. Kultūrinių spalvinių reminiscencijų idėjas paskatino natiurmortai, kurių pavadinime dominuoja mėlyna spalva. Justo prancūzų tapytojo Henri Matisse'o ir lietuvių kūrėjų, pavyzdžiui, Marijos Račkauskaitės-Cvirkienės („Mėlynas natiurmortas“), J. Čeponio („Mėlynas natiurmortas“), sąsajos. Mėlynos spalvos magija įkvėpė ir J. Švažą, nutapiusį du peizažus „Mėlynas vakaras“. Natiurmortuose spalvos dominavimas dažnai tampa svarbesnis už pavadinimą: Algio Skačkausko autobiografiniai natiurmortai pasižymi stipria dramatinės doze, ją skleidžia raudonos spalvos ekspresyvi dominantė (tai akivaizdu „Natiurmorte ant kėdės“). Dramatišką būties išraišką papildo ne tik spalvos, bet ir kompoziciniai kontrastai (A. Skačkausko „Natiurmortas pro išdaužtą langą“).

9
Jurėnaitė R., „Leonas Katinas. Apie kūrybą“, <http://www.mmcentras.lt/autoriai/leonas-katinas/474>.

MITOLOGINIAI PASAKOJIMAI

Antanas Martinaitis kūrė natuirmortus-kompozicijas, perteikiančius mitologijos ir krikščioniškojo tikėjimo idėjas. Ypač saviti jo poetiškojo ekspresionizmo bruožais paženklinoti natuirmortai, koncentruotai ir intelektualiai pasakojantys istorijas. A. Martinaitis – pasakų sekėjas, magišku tonu ir spalva išburiantis žėrinčią šventę, bet po jos skraiste slopinantis skausmą ir mirties nuojautą. Nubraukdamas ašarą jis paverčia ją ryto rasa, lėšiu, sugeriančiu ir skaidančiu atspindžius, lyg ir padalija džiaugsmą.¹⁰ Savo dienoraštyje jis rašė: „1961 spalio 9 d., pirmadienis <...> Nepakenčiu, iš viso nepakenčiu rutinos ir tos, kuri institute yra – ji užsmaugia bet kokį norą dirbti ir bet kokį troškimą. Dar gerai, kad yra neužslėgtų sapnų. Dėl to aš galiu pamatyti geltoną dangų ir spindinčią saulę, degantį mišką, jo kaltininką, sėdintį nusiminusį sapne. O dar ir moteris, dar vieną klūpančią, kitą stovinčią, raitelius ir žirgus, dar motiną su vaiku iš lietuvių pasakos lesinant balandžius – tapyboje; ir patį didžiausią mano laisvą tapinį – natuirmortą su taure ir vaza ir dviem portretais – merginos ir vyruko – irgi išplaukiančius iš šešėlių. Ūkanos... Ūkanos visame name. <...>“¹¹

„Grįžimas prie tarpukario modernizmo jam [A. Martinaičiui – *aut. past.*] reiškė atsiteisimą už studijų metais Dailės institute kankinusių akademizmą; tai buvo ir pasipriešinimo kompromisams kelias.“¹² Dailininkas jungė figūrinius motyvus, daiktus, buities atributus, vaisius, indus ir kt. Jo natuirmortams būdingas pasakojamasis motyvų komponavimas, poetiško ir ironiško pasakojimo naratyvas. Dažnai išdėliojami vaisiai, žaislai, paukščiai, merginų figūros („Natuirmortas“, T-5513), veidais-vazomis, siurrealistiškai besišypsančiomis, jungiamos gėlės ir jaunų merginų figūros. A. Martinaičio indų kompozicija – tarsi vargonų instrumentas su šešėlių ir teatrališkų veidų vizijų orkestruote („Natuirmortas“, T-4819).

Kūriniuose daiktai ir formos komponuojamos daugybe sluoksnių užtapant motyvus, sukuriančius poetiškus, asociatyvius objektų ryšius, kurie juntami ir teminėse kompozicijose („Varnikės giesmė“). Kelionė į anapilį orkestruojama natuirmorto elementais, su figūrų intarpais kompozicijoje („Kelionė į Anapilį“, T-8674; „Apelsinai, Arvydas ir medinis arklys“, T-5743). Visa A. Martinaičio tapyba yra tarsi tiltas,

jungiantis liaudies meno, primityvios kalbos ir egzistencinio nūdienos žmogaus tragizmo dramą. Kūrinyje „Natuirmortas su žaislais“ (T-14164) į plastinę raišką įtraukiami peizažo, figūrinio ir natuirmorto žanro elementai, vaizdžiai išryškinta melsva dangaus erdvė, žaislo ir vaikiškos svajonės sakralumas.

A. Švėgždos fotorealistiniai natuirmortai – daiktų, autoportretų kūriniai – tampa svariais autobiografiniais pasakojimais. Kėdes, patisonus, moliūgus, obuolius, etnografinius rakančius savo dirbtuvėje tapęs menininkas sukūrė neturinčius pabaigos mediatyvinio pasakojimo siužetus. Jie persikelia į natuirmortų interpretacinį pasakojimą, kurį pratęsė ir kiti kūrėjai. Pavyzdžiui, Algimantas Kunčius sukūrė dokumentinį filmą, fiksavusį A. Švėgždos dirbtuvę, kai šis išvyko gydytis. Ten, dirbtuvėje Vilniaus senamiestyje, liko jo batai, natuirmortuose vaizduotieji patisonai, virvės ir kiti dalykai. Dokumentiškai užfiksuotas autobiografinis dailininko pasakojimas, akcentuojantis ir natuirmortų motyvus, objektus, tapybos kūrinio kelią, menininko kūrybos ir gyvenimo procesą. A. Kunčius tampa bendraautoriumi su Švėgžda, egzistencine prasme jam žina ir pratęsia fotografijos, vaizdo dokumentiką (A. Švėgžda „Mano batai“).

EGZISTENCINIO PARADOKSO NATIURMORTAI

Ričardo Povilo Vaitiekūno natuirmortai ypatinai lietuviško žanro fone. Muziejus turi įsigijęs keturis kūrinius, reikšmingai reprezentuojančius kūrybines autoriaus intencijas tapant natuirmortus: klasikinės kompozicijos pamatą, taupų daikto vaizdavimą, apgaubiamą tapybinės raiškos – potėpio, spalvų ir tonų, atspindinčius laikmečio realijų ir gyvenimo prasmės santykio idėjas. R. P. Vaitiekūno natuirmortai statiški ir ekspresyviu vienu metu: „Visi šie rekvizitai išdėstomi palei stalo pakraštį iškilmingais, lėtai intervalais, bet lipdomi ekspresyviais, neramiais potėpiais.“¹³

R. P. Vaitiekūno natuirmortai labiau telkia dėmesį ne į daiktus, objektus, o į erdvę, aplinkos visumą, kuri tarsi potėpiu, spalvų vibracijos laidininkas perteikia žmogiškosios būties ženklus („Natuirmortas su saulėgražomis“).

Svarbus šiame kontekste Jono Gasiūno kūrinys „Tamsus veidas aplanko natuirmortą“,

10
Jurėnaitė R., „Antanas Martinaitis. Apie kūrybą“, <http://www.mmcentras.lt/autoriai/antanas-martinaitis/483>.

11
Martinaitis A., *Kūrybos albumas*, Vilnius: „Lietuvos aidas“ galerija, 2010, p. 122.

12
Ibid., p. 8.

13
Jurėnaitė R., „Povilas Ričardas Vaitiekūnas. Apie kūrybą“, <http://www.mmcentras.lt/autoriai/povilas-ricardas-vaitiekunas/516>.

Ričardas Povilas
Vaitiekūnas. Natiurmortas
su saulėgražomis. 1988
Drobė, aliejus, 65x92 cm
LNDM, T-8831
Fot. Antanas Lukšėnas,
LNDM

Žanro ribas išskleidęs iki teminio kūrinio formato ne tik fizine prasme. Jame spalvų, formų, erdvių konstruktais subtiliai užčiuopiamas materialaus ir nematerialaus pavidalų santykis.

REKONSTRUKCIJOS

Natiurmorto kūriniai gali perteikti rekonstravimo aspektus: parodyti natiurmortus artefaktus, eksponuojamus šalia kūrinių, ir realius daiktus, panaudotus natiurmortuose. Tokios autorinės žanro interpretavimo ir rekonstrukcijos patirties būta 2015 m. rengiant Algirdo Petruolio personalinę parodą „Spalvų ir pustonių turtai“ Vilniaus paveikslų galerijoje. Su tapybos natiurmortais eksponavome ir autentiškus dailininko daiktus: stalėį, vazą su gėlėmis, staltiesę ir kt. Rekonstrukcijas panaudojo Ramutė Rachlevičiūtė A. Švėgždės kūrybos parodoje,

Milda Žvirblytė – R. P. Vaitiekūno personalinėje parodoje, čia buvo demonstruojama iš šeimos pasiskolinti autentiški natiurmortų objektai, sudėliotos daiktų-natiurmortų kompozicijos. Toks rekonstravimo procesas gali būti aktualus edukacine prasme dekonstruojant, perkuriant, interpretuojant realius, jau užbaigtus tapybinius, fotografinius ar kitokius natiurmortų naratyvus. Taip natiurmortai kalba žiūrovams perteikdami laikotarpio daiktų prasmes ir estetines kūrinių inspiracijas.

6–9 deš. lietuviško natiurmorto raida paženklinta prisitaikymo ir prieštarų ideologizuotoje sistemoje bruožais. Tačiau talentingi kūrėjai sugebėjo sukurti savita autobiografinę pajauta pulsuojančius kūrinius, atrasti simbolinės meninės kalbos, abstrakčios ir dekoratyvios formos, mitologinių prasmų, egzistencinio išlikimo ženklus, o įvaldę pasipriešinimo kalbą, išsaugojo natiurmorto žanro raidos perspektyvą.